

Sakarā ar I. P. Pavlova dzimšanas 100. gadadienu

DZĪVI APLIECINOŠA MĀCĪBA PADOMJU LATVIJĀ

27. septembrī padomju tauta un vienotā pasaules progresīvā sabiedrība atzīmē simto gadadienu kopš Ivana Petroviča Pavlova — lielā zinātnieka un mūsu dzimtenes patriota — dzimšanas.

I. Pavlovs bija išs novators, revolucionārs dabas zinātnē. Viņa stingri materialistiskais pasaules uzsvars, viņa ciešā pārliecība, ka zināšanas uzvarētumsonību, viņa cienīšanās uzticību sociālo netaisnību attīstījās N. Černiševska, N. Dobrojubova, D. Pisareva ietekmē. I. Pavlova uzsvarsat veidojās arī krievu fizioloģijas tēva I. Sečenova iespīdā.

Pavlovu un Sečenovu — šos krievu nacionālos genijus — vieno ne tikai viņu novērtējamais ieguldījums fizioloģijas zinātnē un vienu radīto mācību prioritāte, bet arī filozofiski teorētisko uzskatu kopība. Abi viņi tūlīt un bez šaubīšanās pareizi atrisināja galveno filozofijas jautājumu: kas ir primārs — materija vai apzīņa? Abi viņi precīzi un pārliecīgi atbildēja: materija, tieši materija ir sajūtu, apzīņas avots.

Jau pašā sākumā, pētījot smadzenu darbību, I. Pavlovs vadījās no principa, ka naturalistam viss slēpjās metodē, iespējās atrast nesatriecīnu, stingru patiesību, un tikai no šī viņam obligātā, redzēs viedokļa dvēsele kā naturalists princips ne tikai ir nevajadzīga viņam, bet pat kaitīgi atsauktos uz viņa darbu, veltīgi aprobējojot viņa analīzes drosmi un dzīlumu.

Pavlova pretinieki apgalvoja, ka apzīņa ir ipašs nematerials spēks, kas darbojas caur smadzenēm, bet nav obligāti ar tām saistīts. Ar to viņi atbalstīja teoloģiju, kura studējās dvesēles nemirštības dogmatu. Uzstāties 1903. gada ar savu mācību par nosacītiem refleksiem kā augstākās nervu darbības pamatu, I. Pavlovs sagrāva šos murgojumus un līdz ar to nostiprināja materialistiskās zinātnes pozīcijas.

I. Pavlova drosmīgās zinātniskās idejas, viņa progresīvie filozofiskie uzsvari, viņa cienīšanās pārvarēt «nolādēto bezdibeni starp bagātījiem un nabagiem» pilnīgi saskanēja ar Lielā Oktobra socialistiskās revolūcijas idejām, ar radikalu socialu pārmaiņu idejām, kurās materialistiskajai zinātnei bija paredzēta svarīga un goda pilna vieta. Tāpēc I. Pavlova mācību par smadzenēm tūlīt saprata un atbalstīja visplašākās darba lažu masas. Tā iegāja padomju zinātnes zelta fondā, tāpat kā K. Timirjazeva pētījumi, kā I. Mičurina mācība, V. I. Lenīns specialā lēmumā, kas parakstīts 1921. gada 24. janvāri, norādīja, ka I. Pavlova zinātniskajiem darbiem ir liela nozīme visas pasaules darba laudim.

«I. Pavlovs bija — un paliek — viens no tiem retajiem, spēcīgi un smalki izstrādātajiem organiem, kuri nepārtraukta funkcija ir pētīt organismās dzīves noslēpumus. Viņš ir apbrīnojamībā harmoniska būtne, ko radījis dauba un darbs it kā tāpēc, lai uzzinātu paši sevi», — rakstīja par Pavlovu M. Gorkijs.

Kur tad slēpjās šīs zinātnieka apbrīnojamais harmonisms? Kā divdesmitgads jauneklis viņš nolēma veltīt sevi fizioloģijai un viņu savu ilgo dzīvi atdeva šai zinātnei. Mērķtieci, drosmīgi un konsekventi studējot asins rinkošanas fizioloģiju, pēc tam gremošanas organu fizioloģiju, konstatējot organismā notiekošo saņēmīgo parādību cēlonus un likumus, Pavlovs beidzot nonāca pie ilgtīgas smadzenē fizioloģijas.

Viņa pētījumi cilvēka augstākās nervu darbības nozarē atklāj jaunu lappusi fizioloģijas zinātnē tieši tāpēc, ka viņš nekad nepālāvās vilinājumam novirzīties no cilvēka psichiskās darbības materialā pamata izpētišanas.

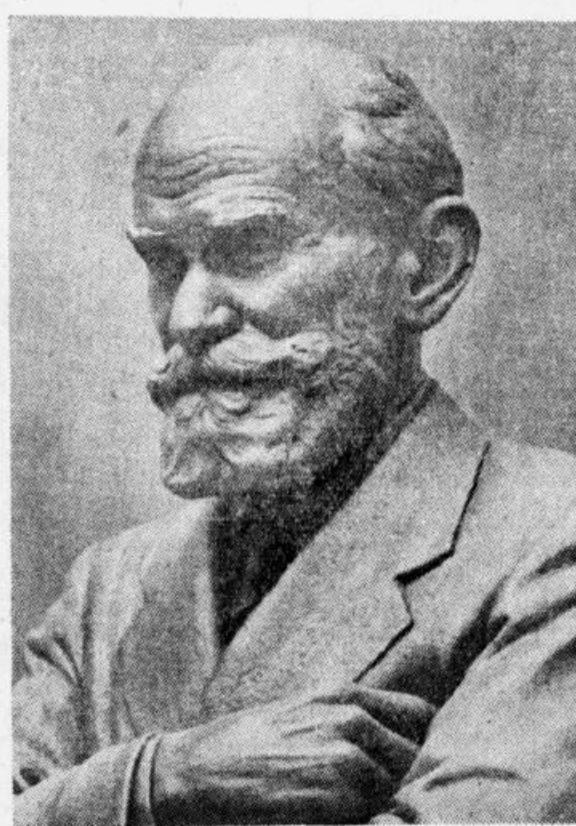
Pateicoties viņa atrastajai rīcības objektīvās pētišanas metodei, zinātnieku uzzināja, no kā vadas mugurkaulainie, kad viņi meklē barību, kad fizisko «kompasu» izlieto putni, kad tie pavasarī lido uz ziemējiem, bet rudeni uz dienvidiem, veicot desmitiem tūkstošu kilometru garu ceļu. Kādā kārtā zivis dzīl okeānā, kur neiekļūst saules gaismas, orientējas apkārtnes apstākļos.

Visi tie ir dzīvo būtņu instinktīvu, iedzīmītu rīcības formu piemēri. Taču šīs rīcības formas dzīvās būtnes attīstības procesā pārklājas ar nosacītajiem refleksiem, asociācijām, tāpat kā koka stumbri apaug zariem un lapām. Bet nosacītais reflekss — tas ir kaut kas vairāk nekā vienkārša instinktīvās darbības virsbūve, tas ir

Prof. J. FROLOVS,
KPFSR nolēpieniem bagātās
zinātnes darbinieks

vairāk nekā ieraža. Jau pašā tā nosaukumā ir atzinums, kā ārējā vide nosaka viņu dzīvo būtņu rīcību.

Pavlova izmēģinājumi un viņa mācība par nosacītajiem refleksiem apgāzās veismanīma - morganisma viltuszinātniskos izdomājumus, kuri cienīšas pierādīt, ka pār mūsu ķermenī valda neizmīnāmās «kaut kas».

I. P. PAVLOVS

Staļīna premijas laureāts.
M. Manizeras skulptūra.

«Apdedzinājies ar pienu — pūš uz ūdeni», — saka krievu paruna, kas diezgan pareizi raksturo nosacīto refleksu būtību.

«...Nervu sistēma uz mūsu plānetas, — rakstīja Pavlovs, — ir neizskaņāmi sarežģīti un smalki instruments, ar kura palīdzību tiek realizēti sakari starp neskatītāmām organismās daļām, un organismā kā sarežģītas sistēmas sakari ar neskatītāmu daudzumu ārējo iepspādu... Ārējā aģenta pastāvīgos sakarus ar tam reaģējošo organismās darbību ir likumīgi nosaukt par nosacīto reflekstu, bet nepastāvigos — par nosacīto reflekstu.»

Tikai uz stingri nodibinājušos sakaru pamata, norādīja zinātnieks, smadzenēs rodas jauni, nosacītie refleksi. Līdz ar to Pavlovs apgalvoja, ka iegūtie nosacītie refleksi var pakāpeniski pāriet pastāvīgos, iedzīmstošos.

Pakāpeniski atklājot galvas smadzenēs darbības likumus, kurus viņš nepretenciozi nosauca par «augstākās nervu darbības galvenajiem noteikušiem». Pavlovs tuvojās cilvēkos noteikošo psychisko procesu izzināšanai. Viņš prasīja, lai pētnieki atmetu neauglīgos minējumus par to, vai ir dzīvēle un kur tā atrodas, un mēklētu objektīvu un auglīgu metodi, kas palīdzētu orientēties cilvēka augstākās nervu darbības vissarežītākajās parādībās. Viņa mācība par smadzenēm iepriekš novērst daudzas smadzenes slimības smadzenēs un iekšējos orgānos, kļūvotās cilvēka psiches sarežģītās parādībās un atklājās nāvīs. Viņa mācība par smadzenēm iepriekš novērst daudzas smadzenēs slimības smadzenēs un iekšējos orgānos, kļūvotās cilvēka psiches sarežģītās parādībās un atklājās nāvīs.

Pavlova mācībai radušies kritiķi amerikānu psichologa Lešli un neirologa Fulton personās, nerunājot nemaz par C. Serringtonu, kuri pazīstami kā tumsonības un reakcijas aizstāvji. Pēdējais savā grāmatā «Cilvēks par savu dabu» nesen pazinoja, ka domāsanai vispār nav nekā kopēja ar smadzenēm.

Un tas nav pirmsais gadījums, kad idealisms, jebkurā savā izpausmē, spekulē uz zinātnes attīstības grūtībām. Tā bija un ir teoretiķa fizikā, tāds pats stāvoklis pašreiz ir bioloģijā. Bet materialisms, kas ne vienreiz vien pierādījis un pierāda savu auglīgo iepspādu uz zinātnes progresu, ir viegli pareizi, progresīvās zinātniskās pasaules uzsvars. Tas sekmīgi atvaira obskuranu mēģinājumus atjaunot vienālīmu. Fiziologi-materialisti drosmīgi padzen mistiku no tās pēdējās pārvērtējumiem — mācības par cilvēka psichē. Pavlova materialistiskā mācība par augstāko nervu darbību atklāja celus šīs darbības materialā pamata izzināšanai, deva iespēju izpēti granāto darbu, ko veic galvas smadzenes — tie četrpadsmit miljardi nervu šūnīpu, kuri sastāda smadzenēs darba aparatu. Šī mācība apbrūpo kā psichologu, tā ārstu un filozofu.

Lielais fiziologs-materialists I. Pavlovs ar saviem darbiem ierādīja isto vietu zinātniskajai medicinai un daudzādi sekਮāja psichiatrijas panākumus. Kulturu, literatūru un mākslu viņš vienmēr saistīja ar cilvēka personības augstākajiem izpaudumiem, ar sabiedriskā cilvēka daiļradi, ar viņa darbu.

Viņš prata parādīt cilvēka smadzenu resursu neizsmēlamību un pierādīja, ka prāta attīstība ir saistīta ar apkārtējās materialās un socialās vides izmaiņām. Ja katrs cilvēks dzīvotu līdz simts gadiem, viņš tomēr nevarētu izlietot to milzīgo daudzumu nervu sakaru, kuri izceļas lielajās smadzenēs esošo šūnu neskaitāmo kontaktu rezultātā. Sos augstākās nervu sakarus I. Pavlovs nosauca par «īstenības otro signālāzēšanas sistemu», uzskatot to kā sakarīgas valodas fizioloģisko pamatu. Ir izpētīts, ka augstākās nervu sakari cilvēkam attīstās tikai darba procesā, ka tie iztrūkst dzīvniekiem, pat cilvēkveidīgajiem pētiķiem. Smadzenu darba jaunie veidi, kas izveidojas vēsturiskās attīstības procesā, apkalpo cilvēku savstarpējo attiecību augstākās formas, viņu darbu, valodu un noder sabiedriskās pieredes uzkrāšanai un tālākai nodošanai. Arpus darba organizējotās lomas nav iespējama arī abstraktās domāšanas izveidošanās.

Viens no I. Pavlova mācības tālākas attīstības nepieciešamiem uzdevumiem ir saistīt to ar N. Marra teoriju par valodas izcelšanos, bet līdz ar to arī domāšanas izcelšanos, jo valoda un domāšana ir viens vesels.

Smadzenu darbības likumu objektīvā pētišana, ko pasāk I. Pavlovs, sagrāva kapitalisma apogetu kopš seņiem laikiem izplatīto dumjumu par «krāsaino rašu ne-pilnvertīgumu». Materialistiskā zinātnē pierādījusi, ka garīgās attīstības un morālistiskās cilvēka ādas krāsas nekādū atšķirību nenosaka. Visu to, ko kulturali, zinātnē var dot viena rāse, var dot arī otrs, ja viņu ekonomiskās un politiskās attīstības apstākļi būs vienādi. Lūk, kāpēc I. Pavlovs materialistiskā mācība, kas izskaidro būtību, autentiķi apmeklēja iekšējās vides, audzināšanas apstākļiem, ir droši ierīcīgi pret fasistisko viltuszinātni, pret rasismu, kas tagad pārcelojis uz ASV zinātniskajiem institutiem un kurus subsīdei. Viss tāpēc!

Pavlova mācība neierobežojas labatorijas sienās, tā nav no dzīves atrauta disciplīna, «zinātne zinātnē», bet kalpo cilvēces praktisko vajadzību apmierināšanai. Ar Pavlova atklāto likumu palīdzību kļuva iespējams ārēt stāt un iepriekš novērst daudzas smadzenes slimības smadzenēs un iekšējos orgānos, kļūvotās cilvēka psiches sarežģītās parādībās un atklājās nāvīs. Viņa mācība par smadzenēm iepriekš novērst daudzas smadzenes slimības smadzenēs un iekšējos orgānos, kļūvotās cilvēka psiches sarežģītās parādībās un atklājās nāvīs.

I. Pavlovs, viņa mācība mācība par smadzenēm iepriekš novērst daudzas smadzenes slimības smadzenēs un iekšējos orgānos, kļūvotās cilvēka psiches sarežģītās parādībās un atklājās nāvīs. Viņa mācība par smadzenēm iepriekš novērst daudzas smadzenes slimības smadzenēs un iekšējos orgānos, kļūvotās cilvēka psiches sarežģītās parādībās un atklājās nāvīs.

I. Pavlova mācībai radušies kritiķi amerikānu psichologa Lešli un neirologa Fulton personās, nerunājot nemaz par C. Serringtonu, kuri pazīstami kā tumsonības un reakcijas aizstāvji. Pēdējais savā grāmatā «Cilvēks par savu dabu» nesen pazinoja, ka domāsanai vispār nav nekā kopēja ar smadzenēm.

Un tas nav pirmsais gadījums, kad idealisms, jebkurā savā izpausmē, spekulē uz zinātnes attīstības grūtībām. Tā bija un ir teoretiķa fizikā, tāds pats stāvoklis pašreiz ir bioloģijā. Bet materialisms, kas ne vienreiz vien pierādījis un pierāda savu auglīgo iepspādu uz zinātnes progresu, ir viegli pareizi, progresīvās zinātniskās pasaules uzsvars. Tas sekmīgi atvaira obskuranu mēģinājumus atjaunot vienālīmu. Fiziologi-materialisti drosmīgi padzen mistiku no tās pēdējās pārvērtējumiem — mācības par cilvēka psichē. Pavlova materialistiskā mācība par augstāko nervu darbību atklāja celus šīs darbības materialā pamata izzināšanai, deva iespēju izpēti granāto darbu, ko veic galvas smadzenes — tie četrpadsmit miljardi nervu šūnīpu, kuri sastāda smadzenēs darba aparatu. Šī mācība apbrūpo kā psichologu, tā ārstu un filozofu.

Pavlova darbi spilgti apliecinā, ka cilvēka apzīņa ir apkārtējās īstenības atspoguļojums viņa psichē. Pavlova mācība par augstāko nervu darbību ir dialektiskā materialisma — mūsu ieņēmības cīņa par komunisma uzvaru — dabaszinātniskā pamata stūrakmens.

KULTURAS DZĪVE

Latvijā

Politiskās izglītības pulciņi kolchozos

Sākot ar šā gada septembri, Vācijā darbojas Tukuma aprīņķa grāmatnīcas palīgveikals. Jaunā grāmatnīca apgādā no pilsetas atstātāko pagasta iedzīvotājus, skolas un iestādes ar daiļliteratūras, politiskās literatūras un skolas grāmatām, mācību līdzekļiem, rakstām, lietām un kulturprecēm. Šeit pieņem ari parakstīšanos uz V. I. Lenīna un J. V. Stalīna rakstiem.

Radiofīcēta dzelzceļa nodaļa

Jelgavas dzelzceļa mezglā sakaru un signalizācijas nodaļa izvērsusi plašu radiofīcētās dzelzceļa darbu. Divos pēdējos mēnešos uzstādīti 96 radio aparāti dzelzceļa lauku stacijās. Izbūvēti vairāki translatcijas mezgli un radiofīcēti ar dzelzceļnieku dzīvokļi. Iekārtoti radio reproduktori 300 abonentiem. Radiofīcēts un telefonizēts arī šefības kolchozus «Padomju Latvija». Vadakstes pagāstā. Līdz Lielā Oktobra socializācijas revolūcijas svētkiem Jelgavas dzelzceļnieki apņēmušies uzstādīt vēl 85 radio uztvērējus.

Kolchoznieku viesi

Pagājušo svētdien Valkas aprīņķa kolchozā «Mūsu zeme» viesojās Smiltenes zooveterinārā tehnika mākslinieciskās pašdarbības pulciņš. Viesi iepriekšējās kolchoznieku kooperāciju ar dziesmām, deklamācijām, tautas dejām un A. Vilka vienīliena «Pirmais gūsteknīss» izrādi.

Uz kaimiņu aprīņķi

Edoles pagāsta kolchoza «Gaišais ceļš» dramatiskais pulciņš nodibinājies tikai pirms diviem mēnešiem, bet jau spējis sniegt vairākas izrādes vietējā tautas namā un savā kolchoza sarkana jāstārītītī. Nākošo trešdien kolchoza «Gaišais ceļš» mākslinieciskās pašdarbības kolektīvs viesojas Aizputes aprīņķa Kolchoza pagāstā, kur izrādis Annas Brodeles lugu «Upesciema pavasaris».

Gatavojas Lielā Oktobra 32. gadadienai

Latviešu padomju muzikas skates rezultati

Latviešu padomju muzikas skate noslēgusies. Pieci koncerti, kas notika gan Rīgas galvenajās koncertzālēs — Filharmonijā, Universitātes aulā, Konservatorijā, gan pilsētas nomaiškajos rājones — Medicinisko māsu skolā un «Ziemeļblāzma», plāšā sabiedrībā lāva iepazīties ar lielu daļu no tā jaunāko mūsu republikas komponisti radījuši pēc VK(b)P CK vēsturiskā lēmuma «Par V. Muradeli operu «Lielā draudzību». Šai jaunrades koncertu virknē pagājušo svētdieni labi iederējās dziesmu dienas atskanas koncerts Komunāru laukumā, kur jo spozi iemirdzējās latviešu kora dziesmas skaitums, kur bagātīgi aplauka tautas mīlestība uz dziesmu uz muziku.

Skate bija plaši klāsts, kas pārskatāmi parādīja latviešu padomju skanmākslas pašreizējo stāvokli, mūsu komponistu daļrādes attīstības tendences, sasniegumus un trūkumus. Skates rezultātu vērtēšanai bija veiltīta īpaša apspriede, kurā pulcējās Padomju Latvijas muzikas un citu mākslas nozaru darbinieki, PSRS Padomju komponistu savienības un Mākslas lietu komitejas pārstāvji, Leningradas, Ukrainas, Lietuvu, Igauniju komponisti, Lietpratīgas, bojāvīstīkas kritikas un paškritikas garā šī apspriede novērtēja Padomju Latvijas komponistu daļrādi un norādīja ceļus tās tālākai attīstībai.

VESELIGS PĀVĒRSIENS

Apspriedi ievadija Latvijas Padomju komponistu savienības valdes sekretāra v. i. Nils Grīnfelds. Viņš iepazīstina sanākšmes daļnieku ar principiem, kas Latvijas Padomju komponistu savienību vadījuši skatē parādīmo darbu izvēlē. Darbi izvēlēti, lai tie raksturotu Padomju Latvijas skapražu daļrādi visumā, lai būtu redzams viss labākais, bet netiktu noslepti arī trūkumi. Šai skatē plaši Padomju Latvijas sabiedrību un brālīgo republiku pārstāvjiem vajadzēja gūt priekšstatu par mūsu muzikas dzives visspārējo līmeni, jo tieši šā visspārējā līmeņa celšana ir mūsu galvenais mērķis.

Par vissvarīgāko skates rezultātu latviešu padomju komponistu organizācija uzska tu, ka tagad nepārprotami redzams dzīļš, veselīgs pāvērsiens uz realistisku, tautisku padomju muziku. Mūsu komponisti stingri apstānušies iet pa partijas lēmumos norādito ceļu, rakstīt tautai tuvus, saņemotus darbus.

Pozitīvs faktors ir arī latviešu komponistu darbu žanru daudzpusība. Ipaši pievēršanās agrākajos gados novārtā attīstības novadīm — masu un estrades dziesmai, pūtēju un tautas instrumentu orķestru muzikai.

Lielis solis uz priekšu — programmatiskas simfoniskās muzikas nostiprināšanās. Vairāki skatē demonstrētie simfoniskie darbi balstījās uz konkrētām temām, sīzietiem, tēliem. Tas pēsķirā muzikai realistiskumu, skaidrību, dārīja to klausītājam saprotamu, līdz ar to augšā muzikas iedarbību. Loti apsvērēti parādība ir arī komponistu darba intensitātes pieaugšana. Pēc VK(b)P CK lēmuma par operu «Lielā draudzību» radīts ievērojami vairāk darbu nekā tāda paša laika posmā pirms sāvētākā notikuma. Tas nozīmē, ka Padomju Latvijas komponisti no pietīti izpratuši partijas aicinājumus, neatlaidīgi centušies dot savu legūdijumu padomju tautas audzināšanas darbā, padomju tautas kulturas līmeņa celšanā.

Par skates izcilākajiem darbiem latviešu padomju komponistu organizācija uzsaka Jāna Ivanova 6. simfoniju, Adolfa Skultes svitu no muzikas kino filmā «Rainis», kā arī vīna svitu no baleta «Spēlēju, dansoju». Jēkaba Medīna koncertu mežragam un orķestrim, Alfreda Kalnīna Rucavas dziesmas, M. Zarina tautas dejas korim, M. Zarina «Apklūbas latviešu kolchozā», atsevišķas Jāpa Ozoliņa un Jēkaba Graubīna dziesmas, Valentina Utkina svitu.

S. Ivanova 6. simfonija ir liels solis uz priekšu komponista jaunradē. Redzams, ka mākslinieku notīcīs dzīļi lāzums, ka viņš atteicīs no formalisma bezsaturīguma, galēji individualisma, ko sabiedrība tik aisi nosodīja viņa 3. simfonijā un tālu kvartētā. Tagad dzīrīdam realistisku muziku, tūtām pievēršās mūsdienīs Latvijas dzīvei, samānam komponista vēlēšanos darboties līdz šīs dzives veidošanai. 6. simfonija vēl nav parādījus šā nozīmē. Vēl nav sasniedzis viens gribētās un iecerētās vēl vajadzīgas no pietītas korektīvas, lai skandars klūtu patiesi aktuāls. laikmetīgs, rosināšs. Bet arī tas, kas jau sasniedz iecīcību, ka J. Ivanovs ir uz nārīza ceļa, redi droši pārliecību, ka šīs izīzīs apdzīnītās muzikas dos tautai. Uz tās socialistiskā realisma apgarotā mākslas darbus.

A. Skultes svita no muzikas kino filmā «Rainis» runā uz klausītāju ietītām realistiskām un bagātām valodā. Šis darbs ir pārīcīnīgs apliecinājums, ka autors ienāmis pareizu idejiski un mākslinieku pozīciju. Tomēr A. Skultes svita pagaidām ir tikai filmas muzikas

fragmenti. Vajadzīgs no pietīns darbs, lai tā klūtu par patstāvīgu sacerējumu.

Latviešu padomju muzikas briedumu spilgti pierāda arī J. Mediņa interēsanta un saturīgais koncerts mežragam un orķestrim, kura patiesās vērtības saklausīšanu šai skatē joti aprūpītāji neveiksmīgais izpildījums. Sevišķi vājā izpildījums bija Zarina darbam «Apklūbas latviešu kolchozā», kura muzikalais materiāls tik bagātīgs un saturīgs, ka autoram vajadzētu padomāt par latviešu kolchozu operas izveidošanu, kurās pamata būtu likts šis darbs. Ar to varētu kaut daļēji aizpildīt robu, kas vēl joprojām pāstāv laikmetīgas operas radīšanas jaunājumā. Vispār, šai novadā savu pārādu tautas priekšā nav nolidzinājusi ne komponisti, ne rakstnieki. Vāja un nepieliekama literatūras darbinieku līdzdalība arī masu un estrades dziesmu radišanā.

Pozitīva parādība ir mūsu komponistu pievēršanās pūtēju orķestru muzikai. Bet neapmierina šo darbu kvalitāte. Atskaitot J. Ivanova un J. Ozoliņa darbus, šajās kompozīcijās valda šāmpī, nav nekā originala, īteresanta.

Iztirājās skatē parādītos kamermuzikas darbus, solo un kora dziesmas, N. Grīnfelds savas runas noslēgumā konstatēja, ka pēdējā pusotra gadsimtā latviešu padomju muzika guvusi no pietīnas panākumus, bet pālicis arī daudz nepaveiktu un vājā izpildītu uzdevumu, kuru atrisināšana ir vistuvākās nākotnes jutējumus.

VAIRĀK AKTIVITATES UN OPTIMISMA

Apspriedē izvērtās plaša un lietprātīga latviešu padomju komponistu sniegumā kritika. Maskavas komponists O. Čiško runāja par klūdām, kādās vēl sastopamas latviešu skapražu daļrādei celā uz optimistisku, dzīvi apliecinātu.

Komponista, tāpat kā ikvienna mākslas darbinieku uzdevums — vienmēr būt kopā ar tautu, paust savos darbos to, ko jūt un pārdzīvo tauta, Latviešu darba laudīm ir slavenas cīpas tradīcijas. Arī ūdens celtniecības darbā tie ir apņēmīgi gājēji uz priekšu, drossīgi savas laimīgās nākotnes kaldiņātāji. Dzīla tīcība savieni spēkiem, nesatricināmā uzīcība komunismam, jo tieši šā visspārējā līmeņa celšana ir mūsu galvenais mērķis.

Par vissvarīgāko skates rezultātu latviešu padomju komponistu organizācija uzska tu, ka tagad nepārprotami redzams dzīļš, veselīgs pāvērsiens uz realistisku, tautisku padomju muziku. Mūsu komponisti stingri apstānušies iet pa partijas lēmumos norādīto ceļu, rakstīt tautai tuvus, saņemotus darbus.

Pozitīvs faktors ir arī latviešu komponistu darbu žanru daudzpusība. Ipaši pievēršanās agrākajos gados novārtā attīstības novadīm — masu un estrades dziesmai, pūtēju un tautas instrumentu orķestru muzikai.

Lielis solis uz priekšu — programmatiskas simfoniskās muzikas nostiprināšanās. Vairāki skatē demonstrētie simfoniskie darbi balstījās uz konkrētām temām, sīzietiem, tēliem. Tas pēsķirā muzikai realistiskumu, skaidrību, dārīja to klausītājam saprotamu, līdz ar to augšā muzikas iedarbību. Loti apsvērēti parādība ir arī komponistu darba intensitātes pieaugšana. Pēc VK(b)P CK lēmuma par operu «Lielā draudzību» radīts ievērojami vairāk darbu nekā tāda paša laika posmā pirms sāvētākā notikuma. Tas nozīmē, ka Padomju Latvijas komponisti no pietīti izpratuši partijas aicinājumus, neatlaidīgi centušies dot savu legūdijumu padomju tautas audzināšanas darbā, padomju tautas kulturas līmeņa celšanā.

Dziesma ir tautas garīgās energijas izpāusme, tautas ilgu un centienu pādājēja. Nekad un nekur dziesma nav skanējusi tik līksmi un varenī kā Padomju zemē, kur dzied brīva, uz priekšu ejoša tauta, kas ar savu grību un varonību kļuvusi par progresīvāko, vadošo tautu pasaulē.

Padomju vara līdz galam atvērusi arī latviešu tautas dziesmu pūru. Mūsu dziesma skan līksmi un spēcīgi. Tā slavina brīvību, slavina lielo Staļīnu.

Kora dziesmas kultura Padomju Latvijā aizsniegusi tādu attīstības pakāpi, ka tās tālāka augšana un veidošanās nav domājama neorganizēti, pašplūsmas celšā. Mūsu dziesmu druvu vadoši un rūpīgi kopjama.

Dzīli maldīgi ir uzskati, ka dziesma ir tikai patīkams laika kavēklis, dāla, bet ne visai nozīmīga rota mūsu galītām. Dziesma ir vissvēdigākā tautas kulturas sastāvdaļa, un kultura savukārt ir neatnemama padomju dzīves sastāvdaļa, turklāt tāda, kuras svars ik dienās pieauga. Tādēļ visi kora dziedāšanas veicināšanai, dziedāšanas kulturas celšanai veltītie pasākumi uzskatāmi par valstiskas nozīmības uzdevumiem, kurus nekad nedrīkst atstāt novārtā.

Tas, pirmkārt, attiecas uz dziesmu svētkiem un dziesmu dienām. Mēs visi vēl spilgti atceramies to rosmi un pačītību, ko izsauca pirmie Padomju Latvijas dziesmu svētki 1948. gadā. To pārāu var teikt arī par šīs vasaras dziesmu dienām, kas, savīpnodamas vienus Latvijas laukus un pilsētas, bija varena iekšā nākamajiem. Padomju Latvijas 10. gadadienai veltītajiem dziesmu svētkiem. Visai sabiedrībai jāzīpīnās, ka šie dziesmu svētki, iepāsī uz priekšu. Bet mūsu iepāsīs ir vēl lielākas. Nav noslēpums, ka līdzīnējos dziesmu svētkos un dziesmu dienās piedāļās daudz korus, kuri snieguma mākslinieciskais līmenis bija samērā zems. Kopējais dziedājums bija pieņemams, dažāk pat labs, vienīgi tādēļ, ka petruķi sagatavotu kori, kuri visus svētkus burtiski iznesa uz saviem pleciem. Atpalikušo koru pācelšana līdz labāko līmenim ir otrs svarīgākais uzdevums. To izpildīt iešķējams vienīgi paceļot diriģenta kvalifikāciju. Gatavojetes nākamā gada dziesmu svētkiem, jāpārāu, lai nebūtu tāda kora un tāda kora diriģenta, ko nepazītu un ar ko nebūtu strādājis apriņķa virsdirigents.

Nepieciešams arī, lai galvenie virsdirigenti visas vienību utīcītās dziesmas būtu mācījusi un izskaidrojusi tieši uz vietām, aprīnķu un pat pagastu centros. Tie, protams, prasa milzīgu pievēri, bet pozitīvie rezultati.

idejām, milestība uz dižo Padomju Savienību apstārī latviešu tautas dzīvi un darbu. Aktivitāte, optimisms, tīcība nākotnei raksturo tautas garīgo pasaulei. Šim īpašībām jābūt valdošajām arī latviešu komponistu daļrādei. Bet pagādām tas tā nav. Latviešu padomju muzikas skatē dzīrdēto darbu visspārējā nosaka ir pārāk pasiva, pīsimītiska, skumja. Šīa nosaka neiestabīt tautas izjūtām. Tātad komponisti nav pauduši tautas — strādnieku, zemnieku un intellektu — pārdzīvojumus, nav runājuši tautas vārdā, bet izteikuši savus individuālos pārdzīvojumus, runājuši savā personīgajā vārdā. Dzīvi apliecinā, pozitīva spēka trūkums sakausīs lielākajā daļā skates koncertos dzīrdēto sacerējumu. Tas mazina arī N. Grīnfeldu un A. Liepiņu «Patriotisko svītu», kas ir tālu zem tā līmena kādu prasa pretenčiozitātē.

Māsu dziesmu un populāru romāncu laukā latviešu komponisti vēl visi nevarīgi. No pietīnākos panākumus guvis Jānis Ozoliņš, bet pārējo komponistu daļrādei dominē šāmpī. Izmantošas, ka vēcāko republiku komponisti Šajos žāros jau sen atraduši. Trūkst novatoriskas piecības, nacionālas savdabības. Tas līdzī mērā attiecas ietītām dziesmām.

Māsu dziesmu un populāru romāncu laukā latviešu komponisti vēl visi nevarīgi. No pietīnākos panākumus guvis Jānis Ozoliņš, bet pārējo komponistu daļrādei dominē šāmpī. Izmantošas, ka vēcāko republiku komponisti Šajos žāros jau sen atraduši. Trūkst novatoriskas piecības, nacionālas savdabības. Tas līdzī mērā attiecas ietītām dziesmām.

Māsu dziesmu un populāru romāncu laukā latviešu komponisti vēl visi nevarīgi. No pietīnākos panākumus guvis Jānis Ozoliņš, bet pārējo komponistu daļrādei dominē šāmpī. Izmantošas, ka vēcāko republiku komponisti Šajos žāros jau sen atraduši. Trūkst novatoriskas piecības, nacionālas savdabības. Tas līdzī mērā attiecas ietītām dziesmām.

Māsu dziesmu un populāru romāncu laukā latviešu komponisti vēl visi nevarīgi. No pietīnākos panākumus guvis Jānis Ozoliņš, bet pārējo komponistu daļrādei dominē šāmpī. Izmantošas, ka vēcāko republiku komponisti Šajos žāros jau sen atraduši. Trūkst novatoriskas piecības, nacionālas savdabības. Tas līdzī mērā attiecas ietītām dziesmām.

Māsu dziesmu un populāru romāncu laukā latviešu komponisti vēl visi nevarīgi. No pietīnākos panākumus guvis Jānis Ozoliņš, bet pārējo komponistu daļrādei dominē šāmpī. Izmantošas, ka vēcāko republiku komponisti Šajos žāros jau sen atraduši. Trūkst novatoriskas piecības, nacionālas savdabības. Tas līdzī mērā attiecas ietītām dziesmām.

Māsu dziesmu un populāru romāncu laukā latviešu komponisti vēl visi nevarīgi. No pietīnākos panākumus guvis Jānis Ozoliņš, bet pārējo komponistu daļrādei dominē šāmpī. Izmantošas, ka vēcāko republiku komponisti Šajos žāros jau sen atraduši. Trūkst novatoriskas piecības, nacionālas savdabības. Tas līdzī mērā attiecas ietītām dziesmām.

Māsu dziesmu un populāru romāncu laukā latviešu komponisti vēl visi nevarīgi. No pietīnākos panākumus guvis Jānis Ozoliņš, bet pārējo komponistu daļrādei dominē šāmpī. Izmantošas, ka vēcāko republiku komponisti Šajos žāros jau sen atraduši. Trūkst novatoriskas piecības, nacionālas savdabības. Tas līdzī mērā attiecas ietītām dziesmām.

Māsu dziesmu un populāru romāncu laukā latviešu komponisti vēl visi nevarīgi. No pietīnākos panākumus guvis Jānis Ozoliņš, bet pārējo komponistu daļrādei dominē šāmpī. Izmantošas, ka vēcāko republiku komponisti Šajos žāros jau sen atraduši. Trūkst novatoriskas piecības, nacionālas savdabības. Tas līdzī mērā attiecas ietītām dziesmām.

Māsu dziesmu un populāru romāncu laukā latviešu komponisti vēl visi nevarīgi. No pietīnākos panākumus guvis Jānis Ozoliņš, bet pārējo komponistu daļrādei dominē šāmpī. Izmantošas, ka vēcāko republiku komponisti Šajos žāros jau sen atraduši. Trūkst novatoriskas piecības, nacionālas savdabības. Tas līdzī mērā attiecas ietītām dziesmām.

Māsu dziesmu un populāru romāncu laukā latviešu komponisti vēl visi nevarīgi. No pietīnākos panākumus guvis Jānis Ozoliņš, bet pārējo komponistu daļrādei dominē šāmpī. Izmantošas, ka vēcāko republiku komponisti Šajos žāros jau sen atraduši. Trūkst novatoriskas piecības, nacionālas savdabības. Tas līdzī mērā attiecas ietītām dziesmām.

Māsu dziesmu un populāru

STRĀDNIEKU KUSTĪBAS VETERANS

Sakārā ar Marsela Kašena 80. dzimšanas dienu

Tas notika 4. septembrī Vensemās mežā. Miljoniem franču no visām valstis mālām sastapās tā mājigajā ēnā, lai atzīmētu savu miljotā laikraksta «Humanitē» gadskārtējos tradicionālos svētkus. Ap milzīgo centralo tribīni, kuru greznīja svētu galvenais lozungs «Vienību miera vārdā», pacietīgi gaidot sākumu, bija novietojušies jautrie parādesi, padrūmē Breṭanas iemīnieki, temperamentīgie marselei, Burgundijas vindari, Kamargas gani, kalnrači no Ziemeļu rajoniem un Luaras ieles.

Pieņemt, it kā vētra pāršalca mežam. Laudis traucās kājās, aplaudēja, visur sākusi kustību. Atskanēja saucieni: «Kašens! Kašens! Lai dzivo mūsu Kašens!» Godbīgiji pašķirdamies, laudis deva ceļu sirmam, kalsnam cilvēkam ar apgarotu, kā izkaltu seju. Tas bija Marsels Kašens. «Humanitē» vadītājs, viens no Francijas komunistiskās partijas dibinātājiem un vadītājiem, uzticīgs Padomju Savienības draugs un senogurdināms cīnītājs par mieru.

*

... 20. septembrī aizritēja astondesmit gadu kopš biedra Kašena dzimšanas. Viņa šūpla svētkus svinēja visi Francijas darba laudis. Tos svinēja visi cīnītāji par mieru. Mēs redzējām Marselu Kašenu darba kabinetā, «Humanitē» redakcijā, ko viņš vada bez pārtraukuma jau vairāk nekā trīsdesmit gadu. Viņš izskatīja pastu. Te bija vēstules no franču strādniekiem, no Kašena dzimtīgā puses laudim — bretāniešiem, no viņa laika biedra, tīpkāvī miera kareivja, — danu rakstnieka Martina Andersena Nekses, telegrama no Bogotas strādniekiem tālajā Latīnu Amerikā, aizkustinoša vēstulite no kādas skolnieces, apsveikums, ko sūtījis 84. gadus veca vēlētāja no Monmartras, kas par Kašenu balso trīsdesmit septiņus gadus un «Humanitē» lasa četrdesmit gadu, vēstule no bulgāru skolotāja, kas lūdz Kašenu izsūtīt laikrakstus ar viņa rakstiem.

— Dzīvs kontakts ar tautu, — sakā Marsels Kašens. — mums, komunistiem, ir svarīgās par visu! Mēs — vienīga partija, kas katru dienu un katru stundu sarunājas ar vienkāršo cilvēku viņam tuvā un saprotamā valodā, viņa mātes valodā, māca viņu dzivot un cīnīties par mieru. Šo mākslu mēs esam nācījušies un mācīmies no krievu boļševiekim, no Lepina un Stalīna...

Kad Kašens sāk runāt par Padomju Savienību, par Vissavienības Komunistisko partiju, par satikšanos ar Lepinu un Stalīnu, viņa seju it kā apstaro gaismu un viņa valodā ieskanas aizkustinājums. Braucieniem uz Padomju Savienību bijusi milzīga nozīme, viņam veidojoties par strādnieku liešas cīnītāju. Jau 1917. gadā, kad līdz Francijai aizskāja Oktobra revolūcijai atbalss, Kašens pareizi novērtēja krievu strādnieku šķiras uzvaras pašvēsturisko nozīmi.

Tai laikā Francijā vēl nebija Komunistiskā partijas. Pastāvēja tā sauktā apvienotā socialistiskā partija. Sāk par-

tījai nebija vienotas politiskās līnijas. Marsels Kašens kopā ar citiem progresīvākajiem socialistiskajiem darbiniekiem cīnījās par partijas pārvēršanu monolītā strādnieku šķiras politiskā organizācijā, kurās parāguva viņš saskaitīja Krievijas komunistiskajā bolševiku partijā. Tai pašā laikā viņš drosmīgi un atklāti aizstāvēja jauno Padomju republiku, pret kuru franču imperialistiski, kopā ar amerikānu un angļu imperialistiem, organizēja kara gājējus.

Kašena dedzīgās runas sasniedza ierīdes franču sirdis. Tās sadzīrdēja armijā, karaspēka daļas un uz kaujas kuģiem, ko imperialists Klemanša raidīja cīnā pret jauno Padomju Krieviju. Viņa no viņa runām nokļuva jūrnieka Anri Marti (pašlaik viens no franču komunistiskās partijas vadītājiem) rokas, kas tolaik atradās Meinājā jūrā. Marti vadībā sākās sacelšanās. Matroži un kareivji atteicās cīnīties pret Padomju republiku. Franču intervencija cīta kauna pilnu sakāvi, un Kašens 1919. gada 23. decembrī ar nāvējošu sarkasmu no parlamenta tribīnes jautāja Klemanšo:

— Pēc tam, kad jūs iztrenča no Padomju Krievijas, kāda ir jūsu politika attiecībā pret Krieviju?

«Tigeris! — kā Klemanša bija iesaukuši roklāzis — zaudējis līdzvaru, saniknots izkliedza:

— Mēs nekad nenoslēgsim mieru ar Padomēm! ... Mēs apjōzīsim boļševiku režīmu ar dzelonspēciem žogiem! Mēs ari turpmāk apgādāsim tā ienaidniekus ar ieročiem, naudu un munīciju!

Franču imperialisma kā Klemanša tā ari viņa pēcnācēju līkā daria viņu, lai izpildītu šo laupītāju programmu. Kas gan tomēr nezina, ka 1939/40. gadā šī franču kapitalistu akīa šķiras nauda diktētā politika pret socialisma valsti noveda Franciju pie katastrofas. Hitlers, kuru mincheneši rīdīja viņu PSRS, pirms uzbruktu Padomju Savienībai, pagriezās uz rietumiem.

*

Tagad Francijā ir komunistiskā partija, un tā tiešām ir cīnītāja. Gandrīz trīsdesmit gadu pagājuši kopš tām laikiem, kad apvienotās socialistiskās partijas kongress Turā pēc vērīnām diskusijām ar divām trešajām balsu nolema pievienoties Komunistiskajai Internacionalei. Mazākums, tādi laudis ka Blums, atkālējās un nodibināja partiju, kas trīs gadu desmitus nodod Francijas un franču tautas intereses. Vairākums nodibināja komunistisko partiju.

Sai vēsturiskajā aktā sevišķi lieji noelpīti Marselam Kašenam. Kā apvienotās socialistiskās partijas delegats viņi devās uz Maskavu pie Lepina.

Uzturēšanā Maskavā, satikšanās ar Lepinu apbrūpoja Kašenu ar to uzdevumu izpratni, kas pēc Oktobra uzvaras bija spraušta starptautiskajai revolucionarajai kustībai. Viņš atgriezās Parīzē, cieši apņēmies darīt visu, lai Francijā radītu kaujiniecišķu strādnie-

ku šķiras partiju. Kašens juta un saprata, ka tauta atbalstīs šo ideju. Un viņš nepievilās. Jau pirmajā mitīpā Parīzē, kur viņam vajadzēja dot pārskatu par braucienu uz Padomju Savienību, sanāca 40 tūkstoši cilvēku.

«Tu redzēji Lenīnu? — viņam vajācāja, «Tu redzēji boļševikus? Stāsti par viņiem! Stāsti!» Un Kašens stāstīja, stāstīja nemītīgi. Viņš abpraukāja visu Franciju un visur stāstīja par satikšanos ar Lenīnu, par satikšanos ar padomju laudim un alcināja organizēt kaujiniecišķu strādnieku šķiras partiju. Šī milzīga propagandistiskā darba augļi daudzējādi kļuva redzami. Turas kongresā, kad divas trešajās delegātās balsojās par komunistiskās partijas nobināšanu.

*

Gāja gadi. Kašens Francijas komunistiskajā partijā un starptautiskajā strādnieku kustībā nenoguris turpināja organizatora un propagandista darbu. Ne vienreiz vien viņš bija Maskavā, katrai reizi priešādamies par jauniem un atkal jauniem socialistiskās valsts panākumiem. Ne vienreiz vien viņš saņēja ar briedu Stalīnu: to atceroties, viņš vēl tagad ir dzīlī savīlnots kā par lielu radošu skolu.

Kad hitlerieši, mincheneši atbalstīti, izraisīja otru pasaules karu, Kašens, kam tolaik bija 70 gadu, nešaubīgi ieņēma savu vietu cīnītāja pirmajā rindā par Francijas atbrivošanu.

Es gribu palikt uzticīgs manu jauno draugu piepmīnai, kas kritiši cīnā mocekļu nāvē, — rakstīja viņš kādā no saviem uzsaukumiem franču, kas bija iespiests pagrīdes presē. — Manās acīs viņu upuri pievienojas padomju strādnieku, zemnieku, intellektu, Sarkanās Armijas karavīru upuriem, kas cīnā Josifa Stalīna vadībā, lej asinis tā paša vienotā mērķa vārdā. Viņu pusē es palikšu savā vietā līdzējām elpas vilcīnam!

Tikpat kaisīgī, ar tādu pašu spēku uzstājas Kašens tagad pret miera liešas no devējiem. Dusmas un naids atskan viņa balsi, piemīnoti judas Tito, kas pārbēdzis imperialistu nomētē. Ar sarkasmu viņš runā par Bluma politisko bankrotu, kas pašlaik zaudē savas partijas paliekas — Bluma laikraksts «Populaire». Parīzē izplatītas tiem... četri tūkstoši eksemplāri. «Viņiem šiem kungiem ir viens celš — uz vēstures atkritumu bedri, — sakā Kašens.

*

Atstājot «Humanitē» redakciju, mēs pamanīm granītā cirstu Kašena krūšu tālū. Tā viņa dzimtīgā puses laužu — bretāniešus, dāvana septiņdesmitpīlekā mūža dienā. Nevar nemaz izvēlēties labāku materialu skulptūrai — granīts pilnīgi izpauž šī klinšainās Breṭanas viršķīgā, varenu gribas spēku apvelītā dela raksturā. Kašens pats ir it kā no granīta cirsts, un pat gadi nespēj mazināt viņa neizslīstošo energiju.

(Pēc J. Žukova raksta laikrakstā «Pravda»).

došu un pilnīgu uzvaru pār hitlerisko Vāciju un Japanu.

Meli ir arī tas, it kā komunistu «dzīves pamatlīkumus» būtu pasaules karš pret visām nekomunistiskām valstīm. Sis launprātīgais izdomājums varēja rasties tikai zagla galvā, kurš apzadījis kliedz: «keriet zagli!» Agresīva kara gatavošanai vajadzīga tautas apmānišana, un agresīvo karu kurinātāji jauc pēdas, pierakstot citiem to, ko grib darīt un dara paši. Patiesībā komunisti nekad nav runājuši un nerunā par kādu «pasaules karu pret visām nekomunistiskām valstīm». Viņi tikai ir teikti un saka, ka kapitalistiskās attīstības iekšējie likumi ved pie kapitalistiskā attīstību nomaiņas ar socialismu, bet pēc socialismā likumsakarīgi sekot tā augstākā stadija — komunisms. Tam nav nekā kopēja ar pasaules kara kurināšanu.

Vai tik tas nenozīmē to, ka pēdējo triju gadu desmitu vēstures gaitā pievēršīgi komunistu uzskatu pareizi labāku materialu skulptūrai — granīts pilnīgi izpauž šī klinšainās Breṭanas viršķīgā, varenu gribas spēku apvelītā dela raksturā. Kašens pats ir tā pāldīzībā rādījis galu un mēģina salauzt komunisma pleaugošos spēkus? Vai tik tas nenozīmē to, ka kapitalistiski steidzīgs šķērīt vēstures celu, uzspiežot taučīm karu, lai ar tā pāldīzību pasargātu savus zelta maiusus?

Jā, tas ir tā. Bailes par savu dievīnāto zelta elku, bailes no bankrota atnēmušās kapitalismam pēdējo spārnu. Ar sirdsapziņu tas nekādā nav varējis lepoties.

Un «Times Herald» savā redakcijas rākstā nevar noslēpt bailes, kas pārņēmušas tās saimniekus, nevar iztīkt bez viņiem raksturīgās bezkaunības.

Rakstā teikts, ka karu varētu noverst tikai tādā gadījumā, ja viena no valstīm piedzīvotu sabrukumu jau iepriekš. Taču avize atzīst par mīkligu pieņēmumu, ka Padomju Savienība varētu piedzīvotu sabrukumu «iepriekš». «Times Herald» aicina «uz viņiem laikiem noslaucīt no zemes virgas» padomju tautu ne tāpēc, ka Isteņībā pastāvētu kaut kādi draudi no šīs tautas pušes, bet tāpēc, ka šīs tautas

perspektīvā nav sarežams sabrukums «iepriekš». Tieši tāl Avize ieteic «izmīnītā» padomju tautu, lai Savienotās Valstis varētu izbēgt no sava sabrukuma, kas tā balda «Times Herald» saimniekus. Pastāvīgā kātās pārītības pārītības darbinieki, Maskavas uzņēmumi, studenti un mācību spēki.

Gitās padomju republikās

I. PAVLOVA DZIMŠANAS DIENAS

100 GADU ATCEREI

Lejingradas augstskolu zinātnieki, mācības spēki un studenti plaši atzīmē akademīku I. Pavlova dzimšanas dienas 100 gadu atceri.

Piecus gadus Pavlovs studējis Lejingradas universitatē. Tur viņš sākā zinātnisko darbību. Universitātes muzeja organizētā izstādē eksponēti materiali, kas ilustrē šo izcīlā fiziologa dzīves posmu.

KARELU-SOMU TAUTAS DAILRADE

Kareļu-Somu PSR dzīvo daudz tautas dzīvnieku — rūnu dzīdātāju un teicēju. Republikas Valsts vēstures un literatūras institūts savās savācības daudz jaunu tautas mūzikas daiļrades paraugā. Uzrakstīti jauni stāsti un dziesmas par J. V. Stalīnu braucienu pa Baltās jūras — Baltijas kanālu 1933. gadā un par M. I. Kaļiņina uzturēšanu Karelījā.

Visvairāk dziesmas savāktās Kalevalas rajonā. Jaunas rūnas sacerējusi slavenā Archipa Pertūnena (no viņa vārdiem Eliass Lenrots uzrakstījis «Kalevalas» rūnas) mazmaz meita Tatjana Pertūnena.

GRĀMATU KATALOGS

Tadžīku grāmatu palata izdevusi katalogu, kurā uzskaitītas visas grāmatas, kas iznākušas tadžīku valodā pēdējos vienpadsmitos gados. Šai laikā vairāk nekā pusotru miljona eksemplāri izdoti V. I. Lejīna un J. V. Stalīna darbi. Masu tiražā izdoti L. Tolstoja, A. Puškina, N. Gočoga, I. Turgeneva, M. Lermontova, M. Gorkija raksti, Stalīna premijas laureatu grāmatas un daudz citu.

LITERARS KONKURSS

Padomju Rakstnieku savienības Saratovas nozaļa, avizes «Komunist» redakcija un apgabala grāmatu izdevniecība sarikojušas īstādā konkursā ieslēgti 150 manuskripti. Daļa īstādu un aprakstu, kas atzīti par labākajiem, publicēti avīzē «Komunist». Pēc konkursa beigām labākos īstādus un aprakstus ievērtēti almanachā «Literārā Saratova».

LENINGRADAS TEATROS

Ar N. Virtas ligu «Izīcībāi no leto sazvērestības» sākā ziemas sezonu Puškina vārdā nosauktās Lejingradas akademiskais dramatis teatris. Oktobrī teatris izrādis S. Michalkova ligu «Ilja Golovins», kurā stāstīts par cīnu pret formalismu mūzikā. Decembri teatris pabeigs testējot V. Višnevskas ligu «Neizmirstamais 1919. gads» — par notikumiem Kronštate. Teatris gatavo arī L. Tolstoja ligu «Dzīvais mironis» testējējumu.

Lejīna komjaunatnes vārdā nosauktais Lejingradas teatris ziemas sezonu sākā ar V. Kaverina un Z.

Judkoviča ligu «Divi kapteini». Paredziņi dramatizēt I. Irošnikovas stāstu «Kaut kur Sibīrija». Turākā laikā teatris sāks iestudēt S. Dadiani ligu «No dzirksteles» — par J. V. Stalīna dzīvi un darbību Batumī. Repertuārā uzturēts K. Feidina romāna «Pirmie priekši» dramatizējums un N. Viņņikova liga «Priekš kauss» — par kolchozu laukumiem.

TALLINAS ATBRIVOŠANAS PIEKTĀ GADADIENA

22. septembrī Padomju Igaunija atzīmēja piecus gadus kopš savas galvaspilsētas atbrivošanas no vācu jaistiskajiem iebrucejiem. Sirma Tallinā bija tērpieses svētki rotā. Visos uzņēmumos, iestādēs, skolās, tautas namos, kolchozos un padomju laudībās republikas darba pulcējās svinīgās sanāksmes. Simtiem uzņēmumu ziņojā par savu piegādes un gādīšanas izplīšanu. Visi kolchozi pirms termīpa iestādējot galvaspilsētas

Starptautiskās piezīmes

1. Kinas tautas republikas proklamēšana

Uzvarām vainagoto kauju dārdi kā svinīgs saluts sveic jaunās Kinas Tautas Republikas dzimšanu. Kinas tautas armija, kas trijos gados atbrivojusi milzīgu teritoriju ar simtieniem miljonu iedzīvotāju, tuvojas savam galā mērķam. Ziemelrietumos tās priekšā vēl tikai Sincjana, rietumos — Tibeta, dienvidos — Guanduna, Junana. Sičuana... Bet kiniešu tautas valrākums jau atbrivots un iesaistījies ekonomikas un kulturas jauncelsnes un atjaunošanas darbā. Kinas nacija stājusies visas pasaules mieru un būvību milošo tautu saimē.

... 21. septembrī Kinas sirmajā galvaspilsētā Beijīnā kiniešu tautas labākie pārstāvji pulcējās Kinas Tautas politiski konsultatīvā konferencē. Komunisti un bezparteijskie, Demokrātiskās Līgas un gomindana revolucionārās komitejas pārstāvji, karavīri, strādnieki, zemnieki, intelleģences un progresīvo uzņēmēju pārstāvji bija sanākuši, lai pasludinātu Kinas Tautas Republiku un ievēlētu Republikas centrālo valdību.

Sajā dienā skaidrāk nekā jebkad viena pasaule varēja pārliecīnāties par Can Kai-ši kontrrevolūcijas bankrotu, ameriku «kara doktrīnas un stratēģijas» bankrotu, viēsādu Vašingtonā izrekamēto bauņu par «Kinas komunistu nacionālistiskām deviacijām» — kauna pilnu izgāšanos. Sakutās reakcijas cerības uz «brinumu pēdējā bridi» izgāja kā ziepiju burbulis. Kinas komunistiskā partija nepārpotami deklarēja savu uzticību proletāriskam internacionālismam, savu mīlestību, patēriņu un tīcību Padomju Savienībai un uz visasāko nosodījusi katru buržuažisko nacionālismu un rengātīmu strādnieku kustību. Ar nīcināšanu Kinas demokrātiskā prese raksta par Tito-Raika slepkavu bandu, pienālojot to pie nodevēju kauņa staba. Kinas kompartīja aicina kiniešu tautu mācīties no Dienvidslāvijas tautu baigā liktena un asināt modribi cīnā pret ārējiem un iekšējiem ienaidniekiem. Runājot par šo cīnu Tautas politiski konsultatīvā konferencē, Kinas kompartījas CK priekšsēdētājs biedrs Mao Cze-duns pasvītroja tautas demokrātijas diktatūras lomu cīnā pret iekšējiem ienaidniekiem un norādīja: «Starptautiskajās lietās mums jāpavienojas ar visām mieru un būvību milošajām tautām un valstīm un vispirms ar Padomju Savienību un tautas demokrātijas valstīm, lai mēs nebūtu vieni cīti par tautas revolūcijas uzvaras angļu sāgšanu un varētu pretoties iekšējiem un ārējiem ienaidniekiem, kas centīsies atjaunoņveco iekārtu. Ja būsim uzticīgi tautas demokrātijas diktatūrai un vienībai ar mūsu starptautiskajiem draugiem, mēs vienmēr uzvarēsim.»

Nav šaubu, ka jaunajai tautas republikai vēl priekšā ne mazums grūtību — kara pabeigšanā, ekonomiskajā un kultūras ceļtniečībā. Kiniešu tautas revolucionārās entuziasms un komunistiskās partijas vadība ir droša kīla, tā vienību grūtības pārvārēs.

Kinas Tautas Republikas proklamēšana Kinas Tautas politiski konsultatīvā konferencē ir izcis notikums cilvēces atbrivošanas vēsturē. Tas ir jauns liels ieguldījums miera un demokrātijas frontes stiprināšanā un spēcīgs trieciens izkurtējušajai kapitāla un kara pasaulei.

2. Pēc devalvacijas

«Kad kādas ārvalsts valdība atsakās iet mums vēlamā virzienā, — kādreiz piezīmēja amerikānu diplomāts un spiegs Bulits, — ir tikai viens līdzeklis, lai piespriestu kustēties: vecais panēmīns, ar kādu izkustina ēzelī, turot vīnam pie nāsim burķānu un pie muğuras nūju.»

Nav šaubu, ka nesenajās Vašingtonas sarunās ASV diplomati pret saviem angļu partneriem rīkojušies tieši pēc šīs receptes. Pie tam burķāns bija loti mazs un nūja diezgan liela, jo Vašingtonā plesotīta kompensācija par Anglijas piekāšanos — kā atzīst pati angļu prese — ir vismaz problema tiska. (Anglijas brīdinājums Volstrītam «nekircināt britu latvju aiz astes», Vašingtonā, kā redzams, atradis kurias ausis, ja neskaita ironisko piezīmi da-

žos amerikānu laikrakstos: «nez' vai britu lauvali vispār vēl ir aste.»)

Pateišām, ko sola izdarīt ASV par angļu mārcinas devalvaciju? «Atvērt tirgus angļu precēm! Izsniegt Anglijai atlauju izmantot nelielu Maršala kreditu, dalu Kanādā! — atbild amerikānu prese. Bet tie ir nieki, salīdzinot ar profitu, kādu sev izsītas tēvocis Semss no mārcinas devalvacijas, uzpērkot par grašiem angļu akcijas, fabrikas, uzņēmumus, nopeļnot miljonus no angļu parādu pieaugšanas, leģūstot gigantiskas piemaksas par savu eksportu uz Angliju un lētāk maksājot par angļu preču — kaučuka, alvas, uranrūdas utt. — importu.»

Bet glēvi kapitolējot savu bosa priekšā, angļu buržuazija ir nedomā pati nest nastu, kas uzgūjis Britu Impērijai sakārā ar kārtējo Volstrītu Šātažu. Devalvacija Sitijs ir vilīgā aplinkus celš — kā sausus zaudējumus uzzelti Anglijas darba laudīm, nepazeminot darba algas. Jau šodien Anglijā plūsā neģanta inflācija, cēlušā cenas maiņai, miltiem un citiem pārtikas produktiem — kurus ieved par dārgāk kļuvušiem dolariem. Skaidrs, ka tuvākā laikā sakāps arī cenas tiem angļu ražojojumiem, kurus izgatavo no importētā materiala.

Devalvacija, Iisaicīgi pazeminot angļu eksportspreču cenas — pašinām konkurenču cīnu pasaules tirgos. Angļu un ameriku pretišķības vēl vairāk pieauga. No otras puses devalvacija Anglijā un citās valstīs, kuras pazemināja valutas vērtību attiecībā pret dolaru — ievelojami paslīktināja plašo tautas masu materiālo stāvokli, pastiprinājās to ekspluatāciju un līdz ar to vēl vairāk pašinām šķiru ciņu kapitālistiskajā pasaule.

3. Volstrītā dzimīs — pie Reinas kristītis

Angļu prese zināja stāstīt, ka tā sauīcamās Rietumvācijas valsts tā saucamā parlamenta atklāšanas sēdē trīs augstie komisari — lai pasvītrotu savu Bonas perinājuma — «neatkarību» — ieradušies... civilās drēbēs. Bez tam, raksta Londonas laikraksti, nevienas frakcijas deputāti nav vēlējies apsēsties... zāles labajā pusē. Zīmigi, ka vairāk «pierādījumu» Bonas valsts «neatkarībai» un Bonas parlaments «progresīvajam» raksturam pat šīs lapeles nespēja sagrabīnāt: jo ar šiem diviem simboliskiem žēstiem beidzās komedijas «demokrātiskā» uvertīra un sākas fašistiskā izrāde.

Kad vietas bija iepemtas (arī labajā pusē) jaunais parlaments parādīja savu... isto seju: viens deputāts pieprasīja visi hitleriešu amnestiju, cits — fašistiskās himnas atjaunošanu, atkal cits — «austrumreģu revīziju». Kristīgie demokrāti aicināja rietumvalstīs pastētidzināt Bonas valsts iekļaušanu rietumblokā, bet «Brīvā vācu partīja» gribēja doties taisnā celā uz Atlantijas savienību!

Kad stājās pie vēlēšanām, par «valsts» «prezidentu» uz (civilā tērpto) augsto komisaru pavēli ievelēja nacīstu atbalstītāju Heisu, par «kancerlu» — reakcijas un nodevības veterānu Adenaueru. Valdību sastādīja labējiem un šumacheriešiem, uzevēja spēlēt «konstruktīvo opozīciju».

Tā sadalīja lomas, un atlikā tikai iedarbināt teātri, kad gadījās viens neparedzēts traucējums: komedijai trūkst skatītāju, kas «jāaudzina, jāveido un jāsagatavo par ietīem rietumu demokrātijām».

Jā, Rietumvācijas darba laudis neatkarīst jauno «valsti». Tie sauc to atklāti par to, ka tiek ietvars tāpāt kā visi pārējie vītgās kāku dzimtās pārstāvji. Tā šie kāki dzīvoja ASV un nezināja, ka tiekā viņu trūkst, lai 40 miljoni franču laimē būtu pilnīga. Un ne tikai kāki — arī paši franči līdz šim par to neko nezināja. Tā šī liela patiesība arī būtu palikusi nezināma, ja nebūtu iejaukšies Amerikas biznesmeni.

Kā zīpoja franču avize «Humanité», amerikāni nolēmuši sūtīt uz Franciju uz «Maršala plāna» sūtījumu rēķina... 50.000 kāku.

Biznesmeni plaši reklamē šos kākus, kuri ir kā esot speciāli «trenēti žurku un pelu keršanai». «Izrādās, — ironiski piezīmē «Humanité», — ka pēc amerikānu domām franči paši nespēj pat atbrivoties no žurķām un pelēm ar savu kāku palidzību.» Avize raksta, ka jau noteik sarunas šai jautājumā, kurās piedalās āriņu ministrija, laukaimniecības ministrijas veterinarās pārvalde un citas cienījamas iestādes.

Nav izslēgts, ka, aizsūtījuši uz Franciju kāku partiju, amerikānu biznesmeni neatstās tos likteņa ziņā. Viņi parūpēsies par to, lai pēc tam, kad kāki apēdis visas peles, viņu dzīves līmenis nesaķūt pasliktnāties. Un nākējies maršālizētājiem franču ministriem parakstīt vēl vienu nolīgumu — lai pēc «Maršala plāna» tiktu piesūtītas... peles amerikānu kāku barošanai.

Latvijas Padomju rakstnieku savienība š. g. oktobri rīkē kārtējo jauno autoru seminaru, kas ilgs 5 dienas. Jaunajiem autoriem, kas vēlētos šai seminarā piedalīties, līdz 5. oktobrim jāiesūta savi darbi Rakstnieku savienībai, Rīgā, Kr. Barona ielā 12. Pēc tam, atkarībā no darbu vērtības, RS izsūtīs uz aicinājumus.

LATVIJAS PADOMJU
RAKSTNIEKU
SAVIENĪBA

No ārzemju preses

DZIVOKĻU VIETĀ — PUBLISKĀS MĀJAS

Lielākais vairums Rietumvācijas pilsetu arī tagad, četrus gadus pēc kara beigām, atgādina drupu kaudzes. Apmēram miljons vāciešu, t. s. Bizonījas «pazemes» iedzīvotāji mitinās grabbos, zemīnās un bijušās patvertnēs.

Kā attiecas uz Bizonījas salīmniekiem — amerikāniem un angļiem, — viņi dzivokļu ceļniecībai nepiegriež nekādu vēribu. Viņus daudz vairāk interesē dažādu «izprieču iestāžu» ceļniecība okupācijas karaspēka vajadzībām.

Pat angļu leiboristu avize «Daily Herald», pieskaroties ceļniecības programai Vācijas angļu zonā, nesen bija spiesta atzīt: «Sai programā pirmā vietā ir paredzēta publisko māju, greznu restoranu, kino un dārgu veikalu ceļniecība.»

ČŪSKU SALA

Nesen Venecijā notikušajā kino festivālā amerikānu kinomonopolisti kā «programmas naglū» rādīja kārtējo Hōlivudas rāzojumu «Čūsku sala» — filmu, kas izraisīja sašutuma pilnas atsauksmes pat amerikānietājai Itālijas prese. Avize «Messenger» rakstīja, ka šī filmā ir «sadistikā reportāža, kas reģistrē garīgo slimību visasākās formas»,

Pirmais godalga — «Svētā Marka Lauvas» premija tika piespīesta režisora Kluzo (Francija) filmai «Manona». Sisabata Prevo klasiskā romana «eksistēcības» paveids, kā rakstīja avize «Unita», ir ists «cilvēku pūšanas» paraugs.

No mazāk «glaimojošas» atsauksmes izpeinījās arī pārējās godalgotās filmas — «Čūsku sala» un «Berlines balade».

Filma «Berlines balade» izgatavota pēc amerikānu receptes Bizonījā. Progresīvais itāļu režisors De Siki par to ieteicās: «Liekulīga, pretēcīza filmība.»

Itālijas valdības speciālo premiju saņēma religīzo filma «Debesis virs purva», kurai scenāriju uz Vatikāna pasākumu rakstījis faists Dzānīni.

Ayizes savās recenzijās par visām šīm filmām rakstīja: «Garlaicība un vilšanās», «Publīka žāvājas», «Māksliniecīka neveiksmē», «Patologija», «Erotīka» psicholoģiskā ierāmējumā, bet par vienu angļu filmu izteicās, ka tā ir «ne tik daudz filmā par kūga bojā eju, kā filmas bojā eja».

EKSPORTA KĀKI

Kā katrā zemē, arī ASV dzīvo ne mazums visdažādāko mājas kāku — pelēku, rūsganu, raibu. Tie skraida pa jumtiem, ker peles, zog krējumi un vispār ieturas tāpat kā visi pārējie vītgās kāku dzimtās pārstāvji. Tā šie kāki dzīvoja ASV un nezināja, ka tiekā viņu trūkst, lai 40 miljoni franču laimē būtu pilnīga. Un ne tikai kāki — arī paši franči līdz šim par to neko nezināja. Tā šī liela patiesība arī būtu palikusi nezināma, ja nebūtu iejaukšies Amerikas biznesmeni.

Kā zīpoja franču avize «Humanité», amerikāni nolēmuši sūtīt uz Franciju uz «Maršala plāna» sūtījumu rēķina... 50.000 kāku.

Biznesmeni plaši reklamē šos kākus, kuri ir kā esot speciāli «trenēti žurku un pelu keršanai». «Izrādās, — ironiski piezīmē «Humanité», — ka pēc amerikānu domām franči paši nespēj pat atbrivoties no žurķām un pelēm ar savu kāku palidzību.» Avize raksta, ka jau noteik sarunas šai jautājumā, kurās piedalās āriņu ministrija, laukaimniecības ministrijas veterinarās pārvalde un citas cienījamas iestādes.

Nav izslēgts, ka, aizsūtījuši uz Franciju kāku partiju, amerikānu biznesmeni neatstās tos likteņa ziņā. Viņi parūpēsies par to, lai pēc tam, kad kāki apēdis visas peles, viņu dzīves līmenis nesaķūt pasliktnāties. Un nākējies maršālizētājiem franču ministriem parakstīt vēl vienu nolīgumu — lai pēc «Maršala plāna» tiktu piesūtītas... peles amerikānu kāku barošanai.

Nav izslēgts, ka, aizsūtījuši uz Franciju kāku partiju, amerikānu biznesmeni neatstās tos likteņa ziņā. Viņi parūpēsies par to, lai pēc tam, kad kāki apēdis visas peles, viņu dzīves līmenis nesaķūt pasliktnāties. Un nākējies maršālizētājiem franču ministriem parakstīt vēl vienu nolīgumu — lai pēc «Maršala plāna» tiktu piesūtītas... peles amerikānu kāku barošanai.

Pirms dažām dienām ar jaunu daudzpusīgu programu sezonu uzsāka LPSR Valsts cīrks. Attēlā: V. Belakovs vadītās trupas akrobatu izpilda priekšnesumu zem cirka kupola.

B. Vdovenko foto

Padomju Latvijas teatrā turpmākais repertuars

Pirmais jaunuzvedums Operas un baleta teatrā jaunajā sezonā būs M. Musorgska monumentālā opera «Boris Godunovs». Pēc tam paredzēts iestudē Dž. Verdi «Masku balli» un R. Gliera populāru baletu «Sarkanā magone». Pēc attiecību uz Bizonījas salīmniekiem — Amerikāniem un angļiem, — viņi dzivokļu ceļniecībai nepiegriež nekādu vēribu. Viņus daudz vairāk interesē dažādu «izprieču iestāžu» ceļniecība okupācijas karaspēka vajadzībām.

Dramatisko teatrā repertuārā vadošā vieta ierādīta laikmetīgā padomju autoru darbā.

Akademiskais Dramas teatris jau parādījis ukrainu dramaturga Aleksandra Korneičuka komēdiu «Ukrainas stepes». A. Korneičuks latviešu skatītājām pāzīstams pēc vīna lugas «Misterija Perkinsa misija bolševiku zemē» iestudējumā šai pašā teatrī un «Plašiā kārtā» uzveduma Jelgavas teatrī. Repertuārā vēl paredzēta Nikoļa Podogina luga «Cīlveks ar šauteni» (inscenētājs A. Amtmanis-Briedis). Ieplānotā arī E. Zālītes Zālītes luga par Padomju Latvijas stevētām. Tāpēc repertuārā uzsākta laik